

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
фахових методик та інноваційних
технологій у початковій школі

“ 28 ” *серпня* 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НПЗ.2.06 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітня програма Початкова освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»»
для студентів спеціальності 013 Початкова освіта

Розробник: доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, канд. пед. наук, доцент Грітченко Тетяна Яківна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року

Завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

(підпис)

(Комар О. А.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії
факультету/інституту початкової освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету/інституту початкової освіти

(підпис)

(Ящук О. М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Обов'язкова
Модулів – 2	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2-й
Індивідуальне науково- дослідне завдання <u>Підготовка презентацій до уроків природознавства різних типів</u> (назва)		Семестр
		3-й, 4-й
		Лекції
		6 год
		Семінарські
		4 год
		Лабораторні
Загальна кількість годин – 90		Освітній ступінь: <u>магістр</u>
	68 год	
	Індивідуальні завдання:	
	10 год	
	Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для заочної форми навчання – 13/87.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати готовність майбутніх учителів до викладання природознавства у початковій школі.

Завдання:

- виокремлення цілей природничо-наукової освіти у початковій школі;
- визначення принципів відбору матеріалу і змісту навчального предмета;
- розробка ефективних методів, форм і засобів навчання;
- виявлення оптимальних умов розвитку молодших школярів у процесі вивчення курсу природознавства;
- розробка системи підготовки майбутнього вчителя до організації та керування процесом навчання природничої освіти молодших школярів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

ЗК 3 – здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Проявляти ініціативу, пропонувати ідеї/гіпотези та організовувати діяльність щодо їх доведення, приймати обґрунтовані рішення та нести за них соціальну, етичну відповідальність.

ЗК 10 – прагнення до збереження навколишнього середовища. Усвідомлення ідеї сталого розвитку як нового типу еколого-економічного зростання; формування екологічної свідомості, соціальної активності, відповідальності за збереження навколишнього середовища.

ФК 3 – методична. Здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності в початковій школі; доцільно використовувати у освітньому процесі науково обґрунтовані, традиційні та інноваційні методи, прийоми, засоби навчання/виховання.

ФК 7 – здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. Здійснювати контроль/самоконтроль процесу та оцінювання/самооцінювання результатів діяльності з метою забезпечення їхньої якості.

ФК 8 – здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу. Аналізувати та критично осмислювати інформацію для вирішення науково-дослідних і практичних завдань у закладах початкової освіти.

ФК 9 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Виконувати спеціальні академічні завдання у відповідності до навчальної дисципліни.

Очікувані результати навчання:

ПРН 4. Відбирати, аналізувати, критично осмислювати, оцінювати навчальний матеріал/результати наукових досліджень; творчо застосовувати навчальний матеріал/впроваджувати результати наукових досліджень у практиці(ку) освітньої діяльності навчальних закладів.

ПРН 6. Будувати та практично застосовувати логічно завершену педагогічну систему як сукупність взаємозв'язаних структурних компонентів (мета, зміст, методи, засоби і форми) освітнього процесу щодо реалізації завдань освітньої галузі/виховання.

ПРН 11. Володіти когнітивно-творчими якостями: інтелектуальною активністю, гнучкістю й оригінальністю мислення, інтуїцією, критичністю тощо.

ПРН 14. Застосовувати наукові знання та практичні уміння й навички, що складають теоретичну й діяльнісну основи навчальної дисципліни, для розв'язання задач, які належать до певного кола означеної дисципліни або мультидисциплінарних контекстів.

ПРН 15. Вирішувати складні стандартні/нестандартні задачі та проблеми у процесі навчальної/професійної діяльності; приймати обґрунтовані та відповідальні рішення.

ПРН 23. Бути наполегливим у вирішенні професійних завдань та взятих зобов'язань, нести соціальну, етичну відповідальність за внесок/результати професійної діяльності.

ПРН 24. Здійснювати рефлексію власної навчальної/професійної діяльності; володіти навичками самоорганізації, саморозвитку з метою підвищення рівня педагогічної майстерності.

3. Мова навчання

Мова навчання: українська

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теоретико-методичні засади курсу «Методика викладання природознавства»

Тема 1. Мета та завдання курсу «Методика викладання природознавства, її місце у системі підготовки майбутнього фахівця

Предмет і завдання курсу «Методика викладання природознавства». Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками. Методологічні основи методики викладання природознавства. Методи наукового дослідження в галузі методики. Становлення і розвиток природознавства.

Тема 2. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство» та навчального курсу «Природознавство» у початковій школі

Мета і завдання освітньої галузі «Природознавство». Особливості змістового забезпечення освітньої галузі «Природознавство». Загальна характеристика навчального курсу «Природознавство». Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять

Характеристика природничих понять. Методика формування природничих понять у молодших школярів. Розвиток природничих понять. Прийоми перевірки засвоєння понять.

Тема 4. Матеріальна база навчання природознавства

Клас-кабінет. Куточок живої природи. Географічний майданчик. Навчально-дослідна ділянка.

Змістовий модуль II. Дидактичні аспекти навчання природознавства учнів початкової школи

Тема 5. Методи і прийоми навчання природознавства у початковій школі

Метод як педагогічна категорія. Класифікація методів і прийомів навчання природознавства. Словесні методи навчання. Наочні методи навчання природознавства. Практичні методи навчання. Вибір оптимальних методів і прийомів навчання.

Тема 6. Система організаційних форм навчання природознавства у початковій школі

Організаційні форми навчання природознавства. Урок – основна форма організації навчання. Основні типи уроків з природознавства. Підготовка вчителя до уроку природознавства. Позаурочна робота. Позакласна робота.

Тема 7. Засоби навчання природознавства у початковій школі

Загальні вимоги до використання засобів навчання на уроках природознавства. Вербальні засоби навчання. Натуральні засоби навчання. Ілюстративні наочні посібники. Технічні засоби навчання. Комплексне використання засобів навчання

Тема 8. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Сутність, функції та основні види контролю успішності молодших школярів. Види перевірки знань і вмінь учнів на уроках природознавства. Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Тема 9. Мета і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Мета і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Особливості змістового забезпечення курсу. Загальна характеристика навчального курсу «Я досліджую світ». Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Заочна форма					
	усього	л.	с.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль I. Теоретико-методичні засади курсу «Методика викладання природознавства»						
Тема 1. Мета та завдання курсу «Методика викладання природознавства», її місце у системі підготовки майбутнього фахівця	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство» та курсу «Природознавство»	8	-	-	-	-	8
Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Матеріальна база навчання природознавства	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	32	2	-	-	-	30
Змістовий модуль II. Дидактичні аспекти навчання природознавства учнів початкової школи						
Тема 5. Методи навчання природознавства	12	2	2	-	-	8
Тема 6. Система організаційних форм навчального процесу з природознавства	10	2	2	-	-	6
Тема 7. Засоби навчання природознавства. Наочні посібники	8	-	-	-	-	8
Тема 8. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	8	-	-	-	-	8
Тема 9. Мета і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	10	-	-	2	-	8
Разом за змістовим модулем 2	48	4	4	2	-	38
Усього годин	80	6	4	2	-	68
Модуль 2						
ІНДЗ	10	-	-	-	10	-
Усього годин	90	6	4	2	10	68

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи і прийоми навчання природознавства	2
2	Система організаційних форм навчального процесу з природознавства	2
Усього		4

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спостереження та аналіз уроку природознавства у початковій школі	2
2	Спостереження та аналіз уроку «Я досліджую світ»	-
Усього		2

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення і розвиток природознавства (конспект)	6
2	Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство» та курсу «Природознавство» (конспект)	6
3	Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства (конспект)	4
4	Методика формування і розвитку природничих понять (конспект)	6
5	Матеріальна база навчання природознавства (конспект)	8
6	Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виокремлення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причиново-наслідкових зв'язків у природі (конспект)	4
7	Засоби навчання природознавства. Наочні посібники (конспект)	6
8	Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти (конспект)	4
9	Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства (конспект)	8
10	Мета і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (конспект)	6
11	Добірка до уроків природознавства: загадок, ребусів природничого змісту; відеозаписів про пори року; аудіозаписів «голосів природи» та музичних творів, присвячених природі.	10
Разом		68

9. Індивідуальні завдання

1. Підготувати презентації уроків природознавства різних типів.
2. Розробити сценарій екологічного свята у початковій школі на самостійно обрану тему.
3. Підготувати презентацію «Тварини і рослин Черкаської області, занесені у Червону книгу».

10. Методи навчання:

Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), наочні (ілюстрація, демонстрація тощо), практичні методи, репродуктивний метод, частково-пошуковий метод, проблемний метод, самостійна робота студентів, проведення лабораторних дослідів, інтерактивні методи

навчання, презентації, рольові ігри, дидактичні ігри, банки візуального супроводу освітнього процесу, кладання структурно-логічних схем тощо.

11. Методи контролю:

Усне опитування, письмовий експрес-контроль, письмове тестування, комп'ютерне тестування, захист ІНДЗ, перевірка виконання самостійної роботи, розробка та проведення уроків/окремих фрагментів уроків, розробка та проведення виховних заходів, вирішення проблемних задач, підготовка презентації, сценарування проблем, моделювання ситуації, підготовка повідомлення/виступу, самооцінювання, взаємооцінювання, екзамен.

12. Критерії оцінювання

90-100 відмінно	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Студент здатен виокремлювати суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причиново-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами. Правильно розв'язав усі тестові завдання.
81-89 добре	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Студент здатен виокремлювати суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причиново-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами. Правильно розв'язав більшість тестових завдань.
63-73 задовільно	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та виконання письмових завдань, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Студент має ускладнення під час виокремлення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причиново-наслідкових зв'язків і формулювання висновків. Правильно розв'язав 50% тестових завдань.
0-59 незадовільно	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, без аргументації та обґрунтування викладає його під час усних виступів та виконання письмових робіт, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Безсистемне виокремлення випадкових ознак вивченого; невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки. Правильно розв'язав окремі тестові завдання.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											ІНДЗ	ПТ (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						20	10	100
T1	T2	T3	T4	м/к	T5	T6	T7	T8	T9	м/к			
5	5	5	5	10	5	10	5	5	5	10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення:

Опорні конспекти лекцій, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, нормативні документи, ілюстративні матеріали

15. Рекомендована література

Базова

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навч. Посібник. Київ: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Біда О. А. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: навч. посібник для студентів пед. ф-тів вищих навч. закладів та класоводів. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2000. с. 400.
3. Біда О. А. Прокопенко Л. І., Бугакова Л. О. «Я і Україна» та сільськогосподарська праця: методика викладання (теоретичні основи) : навч.-метод. посіб. для студ. пед. ф-тів вищ. навч. закл. та класоводів. Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2007. 516 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова школа*. 2011. № 7. С. 1-18.
6. Козина Е. Ф., Степанян Е. Н. Методика преподавания естествознания: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений Москва: Академия, 2004. 496 с.
7. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» 2-е вид., перероб. і допов.. Донецьк : вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. 394 с.
8. Лінник О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.
9. Миронов А. В. Методика изучения окружающего мира в начальных классах: учеб. пособие для студентов факультетов педагогики и методики начального образования педвузов. Москва: Педагогическое общество России, 2002. 360 с.
10. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1–4 класи. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2011. 392 с.
11. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи (зі змінами). Тернопіль : Мандрівець, 2015. 256 с.
12. Нарочна Л. К., Ковальчук Г. В., Гончарова К. Д. Методика викладання природознавства. Київ: Вища школа, 1990. 302 с.
13. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2012. – 504 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академвидав, 2007. 560 с.

Допоміжна

1. Аквилева Г. Н. Клепинина З. А. Методика преподавания естествознания в начальной школе : Учебн. пособие для студ. Москва: Гуманиздат. Изд. центр ВЛАДОС, 2001. 240 с.

2. Бровкина Е. Г. Ознакомление с окружающим миром. Природоведение: Методика преподавания в начальной школе: Учебное пособие для студ. Москва: Изд. центр «Академия», 2000. 240 с.

3. Виноградова Н. Ф. «Окружающий мир» в начальной школе, беседы с будущим учителем : Учебн. пособие для студ. Москва: Изд. центр «Академия», 1999. 144 с.

4. Пакулова В. М., Кузнецова В. Л. Методика преподавания природоведению. М.: Просвещение, 1990. 192 с.

16. Інформаційні ресурси

www.president.gov.ua	Офіційне партнерство Президента України
www.mon.gov.ua	Міністерство освіти і науки України
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi	Сайт Верховної Ради України
http://www.nau.kiev.ua	Сайт ЗАТ «Інформтехнологія»
www.liga.net	Законодавство, новини, договори...
http://www.intel.com/cd/corporate/education/emea/ukr/index.htm	Сайт Intel® у сфері освіти
http://udpu.org.ua/moodle	Сайт дистанційної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Наукові бібліотеки:

http://www.library.kr.ua/libworld/elib.html	Бібліотеки в Інтернеті
http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
http://www.nbuv.gov.ua/libdoc/	Комп'ютерні технології в бібліотеці (Київ)
http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html	Електронний фонд наукових публікацій (Київ)
http://www.infociti.kiev.ua/	InfoCiti (Київ) Тексти з комп'ютерних технологій
http://lib.meta.ua/	Бібліотека на Meta.ua (Харків)
http://www.utoronto.ca/elul/	Електронна бібліотека української літератури (Канада)
http://www.library.edu-ua.net/	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (Київ)
http://www.gntb.n-t.org/	Державна науково-технічна бібліотека України (Київ)
http://www.4uth.gov.ua/	Державна бібліотека України для юнацтва (Київ)
http://www.book-ua.org/	Бібліотека електронних підручників
http://www.nplu.kiev.ua/	Національна парламентська бібліотека України (Київ)